

İlköğretim Denetmen Yardımcılarının Sorunları

The Problems of Assistant Superintendents in Elementary and Secondary Schools

Soner Polat, Hasan Arslan ve Mevlüt Taştan
Kocaeli Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada, MEB, il milli eğitim müdürlükleri ilköğretim müfettişleri başkanlıklarında görev yapan ilköğretim denetmen yardımcılarının karşılaştıkları sorunların neler olduğu ilgili literatürde taranarak denetmen-denetmen yardımcısı ilişkilerinden, denetmen yardımcılarının öğrenme yetersizliklerinden, milli eğitim sisteminin denetim alt sisteminden, denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemlerinden, ilköğretim denetmen yardımcılarının görevlerinden kaynaklanabilecek sorunlar olarak ortaya konulmuştur. Bu sorunların yaşanma düzeyleri Yalova-Esenköy Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü'nde, eğitim yönetimi ve denetimi hizmetiçi eğitim kursuna katılan ilköğretim denetmeni yardımcılarının görüşlerine dayalı olarak araştırıldıktan sonra, sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: ilköğretim; denetmen yardımcıları; denetmen.

Abstract

In this study, the problems assistant superintendents meet while working in elementary and secondary schools are discussed. Existing and possible problems in the system of superintendency are reviewed. Furthermore, the relationship between the experienced superintendents and the assistant superintendents are scrutinized in this paper. This research encompassed the assistant superintendents who were at the Yalova-Esenköy Educational Training Center in order to improve their superintendency skills. Suggestions are made for improvements to the system of superintendency.

Key words: primary education; assistant superintendents; experienced superintendents.

Giriş

Denetim, kamu ve kurum yararına insan davranışlarını kontrol etme (Taymaz,1997), örgütsel eylemlerin kabul edilen amaçlar doğrultusunda, saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılması sürecidir. Her örgüt varoluş nedeni olan amaçlarını gerçekleştirme düzeyini izleyerek bilgi edinmek ister (Aydın, 1986). Bu nedenle de örgütlerde denetim alt sistemleri kurulmuştur. Türkiye milli eğitim sisteminde denetim, bakanlık örgütünde teftiş kurulu başkanlığında çalışan

bakanlık denetmenleri ile il milli eğitim müdürlüklerinin ilköğretim müfettişleri başkanlıklarında çalışan ilköğretim denetmenleri tarafından yapılmaktadır.

Bazı eğitimbilimciler ve ilköğretim denetmenleri, ilköğretim denetmenlerinin sorunları ve istekleri ile ilgili araştırmalarında ve makalelerinde ilköğretim denetmenleri ile bakanlık denetmenlerinin aynı işleri yapmasına rağmen aylık, yolluk, ek gösterge, tazminat vb. gibi özlük haklarının farklı olduğunu dile getirmektedirler. Bu durumun eşit işe eşit ücret ilkesine aykırı olduğunu belirterek ilköğretim denetmenliği ile bakanlık denetmenliğinin eğitim denetmeni adı ile yeniden yapılanmasını önermektedirler (Başaran, 1997; Ünal, 1998; Arabacı, 1999).

Genel olarak denetmenlerin sorumlulukları, durumu saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme etkin-

Öğr. Gör. Soner Polat, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü; Yrd. Doç.Dr. Hasan Arslan, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bil. Böl.; Yrd. Doç. Dr. Mevlüt Taştan, Kocaeli Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Eğitim Bölümü, Kocaeli.

likleri olarak tanımlanmaktadır (Başar, 2000). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Denetmenleri Başkanlıkları Yönetmeliği'nde ise denetmen ve denetmen yardımcılarının görevleri a) Rehberlik ve iş başında yetiştirme, b) Denetim ve değerlendirme, c) İnceleme, d) Soruşturma olarak belirlenmiştir (Madde 43). Yönetmeliğe göre denetmenlerden inceleme ve soruşturma rollerinin de yerine getirilmesinin istenmesi, eğitimcilere mesleki yardım ve rehberlik yapılmasını olumsuz yönde etkilemektedir (Gün, 1992). Denetmenlerin oynadığı rollerin niteliği ve çeşitliliği, öğretmen-denetmen ilişkilerinin niteliğini etkilemekte, denetmenlerle eğitimciler arasında eğitimcileri geliştirici bir iletişim ağının kurulması güçleşmektedir (Aydın, 1986; Taymaz, 1997).

Seçkin (1978) ve Ersan (1991)'in yaptığı araştırmalarda, denetmenler kendilerini inceleme ve soruşturma görevlerini yapmada (kanaat kullanma, konusu suç olan soruşturmalarda sözlü ifade almada, hakkındaki iddiaların ilgiliyi yıpratması durumunda görev yeri değişikliği istemede) "az yeterli" olarak algılamışlardır. Bu durum denetmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinin bu konulara yönelik yetersizliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle denetmenlerin yetişme alanları, denetmenin oynaması gereken roller esas alınarak belirlenmelidir (Başar, 1998).

Denetmenlerin politik baskılarla özel amaçlara yönlendirilmeye çalışılması, sözlü talimatlar verilmesi, onları nesnellikten uzaklaştırmaktadır (Taymaz, 1997). Usulstüz ihbar ve şikâyetlerin hiçbir değerlendirmeye alınmadan denetmenlerce incelenmesinin ve soruşturulmasının istenmesi, onların zamanını boşa harcamalarına neden olmaktadır (Taymaz, 1997).

Çağdaş denetim anlayışı, denetmen rolünü eğitim-öğretimi daha iyi hale getirmek olarak belirlemişken, birçok denetmen kontrol eden, rapor veren ve soruşturma yapan denetmen rolünü benimsemiştir (Ersan, 1991).

Denetlenen işgörenlerin denetime soğuk bakması, işbirliğinden kaçınması ve genelde olumsuz bir imajın bulunması denetmenlerin işlerini güçleştirmektedir (Taymaz, 1997; Meryl Reis Luis, 1992). Türkiye' de eğitim denetimi ve denetmenlerle ilgili yapılan denetmen ve öğretmen görüşlerine dayalı araştırmaların çoğunda, öğretmenlerle denetmenlerin aynı yargı için zıt denilebilecek görüşler belirtmeleri ilginç bir noktadır.

Bu durum öğretmenlerin, denetmenlere bakış açısı hakkında bilgi vermekte ve onlardan yararlanma için olumsuz bir tutum içinde olduklarını düşündürmektedir. Denetmenler ise koruyucu bir yaklaşımla görevlerini ve rollerini iyi yaptıklarını düşünmektedirler.

Denetmene düşen öğretmen sayısı da deneticinin rolünü etkili biçimde oynamasını engelleyici niteliktedir. Denetmenin, öğretmene rehberlikte bulunabilmesi için okula ve öğretmene olabildiğince yakınlaştırılması gerekmektedir (Aydın, 1986; Taymaz, 1997). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Denetmenleri Başkanlıkları Yönetmeliği'nin illerin denetmen ihtiyacını belirleyen 51. maddesinde, birinci ve ikinci hizmet bölgelerinde 90, üçüncü hizmet bölgesinde 80, dördüncü ve beşinci hizmet bölgelerinde 70 öğretmene bir denetmen görevlendirileceği belirtilmektedir. Ekim 2000 Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerine dayalı olarak yapılan hesaplamalarda, illere göre değişimle birlikte ortalama olarak denetmen başına 115 öğretmen düşmektedir (Tablo 14). Tabloda da görüldüğü gibi yönetmeliğin belirlediği standartları aşan birçok il bulunmakta ve denetmenlere düşen öğretmen sayıları da bir hayli yüksek görünmektedir.

Denetmenlerin öğretmenlere ayıracağı sürenin çok sınırlı olması nedeniyle denetmenler, eğitimin niteliğini ölçmeden, düzeltme ve geliştirme etkinliklerinden daha çok nicel özellikleri ölçme yoluna gitmektedirler (Aydın, 1986). Böylece denetim bir durum saptama ve kontrol işlemine dönüşmekte ve denetimin en önemli işlemi olan geliştirme işlemi yerine getirilememektedir.

Eğitim Bakanlığı İlköğretim Denetmenleri Başkanlıkları Yönetmeliği'nde denetmen ve denetmen yardımcılarının, rehberlik ve işbaşında yetiştirme, denetim ve değerlendirme, inceleme, soruşturma hizmetlerine yönelik olarak 19 farklı kurumda görevlendirildiği görülmektedir (Madde 42). Denetmenlerden çok farklı görevler beklenmesi, asıl görevi eğitimin kalitesini artırmak olan denetmenlerin etkililiğini olumsuz yönde etkilemektedir (Taymaz, 1997). Bunun için denetmenlerin oynaması gereken rolleri en azından aralarında ayırmaları gerekmektedir. Daha geniş kapsamlı düşünüldüğü zaman, denetmenlerin oynayacağı rollere göre ayrı ayrı geliştirilmesi ve ilgi alanlarına göre denetmen yardımcısı olarak atanması daha uygun olacaktır. Denetmenlerin yetiştirilmesinde özellikle de hizmet öncesi eğitim programlarında, yüksek lisansın

belirli bir alanda yoğunlaşması şeklinde yapılacak bir değişikliklerle de uygulanabilir (Norton ve diğerleri, 1996).

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Denetmenleri Başkanlıkları Yönetmeliği'nin 50, 51, 52. maddeleri illerin denetmen ihtiyacını ve denetmenlerin yer değiştirme işlemlerini düzenlemektedir. Buna göre, ülkemizdeki iller beş denetim bölgesine ayrılmış, bu denetim bölgelerine göre bir denetmene düşen öğretmen sayısına bağlı olarak denetmen ihtiyacı belirlenmiş ve bu bölgelerde denetmenlerin zorunlu olarak görevde kalma süreleri belirtilmiştir.

Ekte sunulan Tablo 14'te de görüldüğü gibi çok az ilde denetmen fazlalığı bulunmakta, diğer bütün illerde ise denetmen ihtiyacı bulunmaktadır. Denetmen ihtiyacının çok fazla olduğu iller ise daha çok 5, 4 ve 3. denetim bölgeleri ile 1. bölgede yer alan İstanbul'dur. Denetmen ihtiyacının yoğun olduğu illerde zorunlu hizmetini tamamlayan denetmenler, daha çok istek gören 1, 2, 3. bölgelere doğru yönelmiş ve bu illerin kadrolarını doldurmuşlardır. Böylece, özellikle 5. ve 4. denetim bölgelerinde yoğun denetmen ihtiyacı doğmuştur. Denetmen kaynağı olan denetmen yardımcılığı kadrolarına zamanında denetmen yardımcısı alınmayışı, denetmen ihtiyacını daha da artırmıştır. Bu bölgelerdeki açık ise çoğunluğunun ataması 5. ve 4. bölgelere yapılan denetmen yardımcısı kaynağı ile karşılanmaya çalışılmıştır.

Yönetmeliğin 16. maddesinde ilköğretim denetmen yardımcılarının hizmet içinde yetiştirilmesine ilişkin konulara değinilmektedir. Denetmen yardımcılarının hizmet içinde eğitimi, hizmetiçi eğitim kursu ve görev başında yetiştirme eğitimi olarak iki aşamada tamamlanması öngörülmüştür.

Görev başında yetiştirme eğitiminden denetmen yardımcılarının üst düzeyde yararlanabilmeleri için, denetmenlerden yeterli mesleki yardımı ve rehberliği almaları gerekmektedir. Bu nedenle denetmen yardımcılarının atandıkları illerde yeterli sayıda denetmen bulunması gerekmektedir. Denetmen yardımcılarının çoğunlukla atandıkları 5. ve 4. bölgelerdeki illerde denetmen sayısının yetersiz olması ve buna dayalı olarak iş yükünün fazla olması, denetmen yardımcılarının, denetmenlerden yeterince yararlanılmasını engellemektedir. Görev başında yetiştirilmesi için atanan ilköğretim denetmen yardımcıları, bu illerde denetmen gibi çalışmaktadırlar.

Görev başında eğitimin sağlıklı olması açısından yardımcıların, denetmen sayılarının yeterli ve iş yükünün az olduğu yerlere atanmaları gerekmektedir.

Denetim alt sisteminin amacına yönelik yaşayabilmesi, denetim yapan kişilerin sorunlarının ortaya çıkarılması ve çözümlenmesi ile mümkündür. Mesleğe idealist bir şekilde başlayan ilköğretim denetmen yardımcılarının sorunları, genelde denetmenlerin sorunları ile aynı olmakla birlikte, kendilerine özgü sorunların da yaşanması olasıdır.

Öğretmenlikten deneticiliğe yeni geçen ilköğretim denetmen yardımcılarının yeni görevlerindeki rollere ve denetim sistemine alışmaları zaman alacaktır. Bu alışma sürecinde yaşanan durumlar, denetmen yardımcılarının gelecekteki profilinin oluşmasında önemli etken olduğundan, "Denetmen yardımcılarının sorunlarının neler olabileceği?", "Bu sorunların yaşanma düzeyinin ne olduğu?" sorularının yanıtlanması gerekmektedir.

Bu amaçla bu çalışmada yukarıda belirtilen sorulara yanıtlar aranmış, iyileştirme ve geliştirme çalışmalarının neler olabileceği tartışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim denetmen yardımcılarının kendileriyle ilgili sorun oluşturabilecek durumlara ne düzeyde katıldıklarını belirlemektir. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

İlköğretim denetmen yardımcılarının;

a) Denetmen-denetmen yardımcısı ilişkileri ile ilgili sorun oluşturabilecek durumlara ilişkin algıları ne düzeydedir? Sorun algılama düzeyleri cinsiyet, öğretmenlikteki branş, öğrenim durumu, kıdem ve çalıştıkları denetim bölgesi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

b) Öğrenme yetersizlikleri ile ilgili sorun oluşturabilecek durumlara ilişkin algıları ne düzeydedir? Sorun algılama düzeyleri cinsiyet, öğretmenlikteki branş, öğrenim durumu, kıdem ve çalıştıkları denetim bölgesi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

c) Milli eğitim sisteminin denetim alt sistemi ile ilgili sorun oluşturabilecek durumlara ilişkin algıları ne düzeydedir? Sorun algılama düzeyleri cinsiyet, öğretmenlikteki branş, öğrenim durumu, kıdem ve çalıştıkları denetim bölgesi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

d) Denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemleri ile ilgili sorun oluşturabilecek durumlara ilişkin algıları ne düzeydedir? Sorun algılama düzeyleri cinsiyet, öğretmenlikteki branş, öğrenim durumu, kıdem ve çalıştıkları denetim bölgesi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

e) İlköğretim denetmen yardımcılarının görevleri ile ilgili sorun oluşturabilecek durumlara ilişkin algıları ne düzeydedir? Sorun algılama düzeyleri cinsiyet, öğretmenlikteki branş, öğrenim durumu, kıdem ve çalıştıkları denetim bölgesi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

Sınırlılıklar

Bu çalışma, Yalova-Esenköy Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü'nde 07.01.2002/15.02.2002 tarihleri arasında eğitim yönetimi ve denetimi hizmetiçi eğitim kursuna katılan ilköğretim denetmen yardımcılarının görüşleri ile sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

İlköğretim denetmen yardımcılarının görüşlerine dayalı olarak, ilköğretim denetmen yardımcılarının sorunlarını saptamaya yönelik olan bu araştırma, bir alan araştırmasıdır. Fakat araştırmanın kuramsal temelleri oluşturulurken betimsel araştırma modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı il milli eğitim müdürlüklerindeki ilköğretim denetmenleri kurullarında çalışan ilköğretim denetmeni yardımcılarını oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı 2001-2002 öğretim yılında 384 ilköğretim denetmen yardımcısı görev yapmaktadır (<http://www.meb.gov.tr/Stats/ Apk2002>). Fakat bu çalışmada Yalova-Esenköy Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü'nde 07.01.2002 / 15.02.2002 tarihleri arasında eğitim yönetimi ve denetimi hizmetiçi eğitim kursuna katılan toplam 163 ilköğretim denetmen yardımcısı evren olarak alınmıştır. Evrenin küçük olmasından dolayı evrenin tamamı örneklem olarak alınmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Fris, belirli bir amaç için geliştirilen bir ölçme aracının diğerleri için uygulanamayacağını belirtmektedir (Demirbolat, 1997). Bu nedenle ilköğretim denetmen

yardımcılarının sorunlarını ölçecek veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. İlköğretim denetmen yardımcılara sorulan açık uçlu sorulara verilen cevaplardan ve literatür çalışmasından elde edilen bilgilere dayalı olarak geliştirilen ölçme aracının ön-deneme formu, örneklem grubuna alınmayan bir kısım denetmen yardımcısına uygulanarak denenmiş ve eleştiriler ışığında gerekli düzeltmeler yapılmıştır. İlk düzeltmeleri yapılan ön-deneme formu daha sonra uzmanların da görüşleri doğrultusunda son halini almıştır. Ölçme aracı sonuçlarına uygulanan teste Cronbach Alpha katsayısı 0,78 çıktığından aracın güvenilirliği yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmada Likert tipi ölçme aracı kullanılmış ve deneklerin derecelendirmelerinde, 5'li puanlama sistemi kullanılmıştır.

Araştırma anketinde verilen, sorun oluşturabilecek yargıların karşısındaki seçeneklerde “ (1) Hiçbir zaman sorun yaratmıyor”, “(2) Çok az sorun yaratıyor”, “(3) Orta düzeyde sorun yaratıyor”, “(4) Çoğunlukla sorun yaratıyor”, “(5) Her zaman sorun yaratıyor” arasında beşli derecelendirme yapılmıştır. Her seçeneğe, en olumsuzdan en olumluya doğru artmak üzere birden beşe kadar puan verilmiştir. İlköğretim denetmen yardımcılara, verilen durumların ne derecede sorun yarattığını belirtmeleri istenmiştir.

Anket formunda, beş sorun boyutuna ilişkin 25 soru bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmacılar tarafından, örneklem grubuna anket soruları dağıtılıp toplanmıştır. Örneklem grubundan 37 ilköğretim denetmen yardımcısı, araştırmacıların anketleri uygulaması sırasında kurs yerinde bulunmamaları nedeniyle görüşleri alınamamıştır.

İlköğretim denetmen yardımcılarının görevlerinde karşılaştıkları sorunları saptamaya yönelik olan bu araştırmanın veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilerle ilgili 5; ikinci bölümde kuramda tanımlanan sorun alanlarına göre sorun oluşturabilecek 25 durum olmak üzere 30 soru bulunmaktadır.

Birinci bölümdeki kişisel bilgilerle ilgili soruların işaretlenmesi ve yazılması istenmiş; ikinci bölümde ise sorun olabilecek durumlar verilerek yargılara ne derece katılıp katılmadıkları öğrenilmek istenmiştir.

Anketin ikinci bölümünde yer alan 5'li dereceleme ölçeği beş kategori üzerinde değerlendirilmiştir.

$X \leq 1.80$	ise	Hiçbir zaman sorun yaratmıyor.
$X = 1.81 - 2.60$	ise	Çok az sorun yaratıyor.
$X = 2.61 - 3.40$	ise	Orta düzeyde sorun yaratıyor.
$X = 3.41 - 4.20$	ise	Çoğunlukla sorun yaratıyor.
$X \geq 4.21$	ise	Her zaman sorun yaratıyor.

Ölçme aracı maddelerine, 1-5 arasında derecelendirilen seçeneklere göre verilen yanıtlar aritmetik ortalama, standart sapma, standart hata değeri göz önünde bulundurularak dağılım tabloları şekline dönüştürülmüştür.

Denek gruplarının yanıtları arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını tespit etmek için "t" veya "F"

testlerinden yararlanılmıştır. "F" değerinin anlamlı bulunduğu durumlarda, hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit etmek için ise "LSD" testinden yararlanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklem grubuna alınan ilköğretim denetmen yardımcılarının cinsiyet gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, 18'inin kadın (%14,29), 108'inin ise erkek (%85,71) olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Denetmen yardımcılarında öğretmenlikteki branşları açısından bakıldığında, 109'unun "sınıf öğretmeni" (%86,51), 17'sinin de "alan öğretmeni" (%13,49) olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 1).

Tablo 1.

Deneklerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

DEĞİŞKENLER	GRUPLAR	F	%
Cinsiyet	Kadın	18	14,29
	Erkek	108	85,71
Memuriyetteki Kıdem	5-10 Yıl	19	15,08
	11-15 Yıl	87	69,05
	16-20 Yıl	18	14,29
	21 ve Üstü	2	1,59
Öğretmenlikteki Branş	Sınıf Öğretmeni	109	86,51
	Alan Öğretmeni	17	13,49
Eğitim Düzeyi	Lisans Mezunu	109	86,51
	Lisansüstü eğitim görenler	17	13,49
Önceki Çalışma Hayatındaki Yöneticilik Görevi	Yöneticilik Yapmayanlar	24	19,05
	Müdür Yetkili Öğretmenlik	43	34,13
	Okulda Müdür Yardımcılığı	5	3,97
	Okul Müdürlüğü	51	40,48
	Diğer Yöneticilikler	3	2,38
Denetim Bölgesi	1. Bölge	17	14,05
	3. Bölge	7	5,79
	4. Bölge	32	26,45
	5. Bölge	65	53,72
	Belirtmeyen	5	
Çalışılan Coğrafi Bölge	Marmara Bölgesi	8	6,78
	Akdeniz Bölgesi	7	5,93
	İç Anadolu Bölgesi	8	6,78
	Karadeniz Bölgesi	16	13,56
	Doğu Anadolu Bölgesi	36	30,51
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	43	36,44
	Belirtmeyen	8	
Toplam		126	100

İlköğretim denetmeni yardımcılardan 109'u lisans mezunu (%86,51), 17'si ise lisansüstü eğitim görmüşlerdir(%13,49) (Tablo 1).

Araştırmaya katılan ilköğretim denetmenlerinin memuriyetteki hizmet kıdemleri irdelendiğinde, grubun genel olarak birbirine yakın kıdeme sahip olduğu görülmektedir. En yüksek kıdem grubunu 87 kişi ile "11-15 yıl" grubu (%69,05), bunu sırası ile 19 kişi ile "10 yıl ve altı" (% 15,08), 18 kişi ile "16-20 yıl" (% 14,29) ve 2 kişi ile "20 yıl ve üstü" (%1,59) grupları izlemektedir. Görüldüğü gibi, ilköğretim denetmeni yardımcılarının büyük çoğunluğunun hizmeti (% 84,13) 16'dan daha azdır (Tablo 1).

Çalıştıkları denetim bölgesini belirten ilköğretim denetmeni yardımcılardan 65 kişi ile en çoğunu "5. denetim bölgesi" (% 53,72) oluştururken, bunu 32 kişi ile "4. denetim bölgesi" (%26,45) , 17 kişi ile "1. denetim bölgesi" (%14,05) ve 7 kişi ile "3. denetim bölgesi" (% 5,79) izlemektedir (Tablo 1). Görüldüğü gibi denetmen yardımcılarının büyük çoğunluğunun çalışma bölgeleri 4 ve 5. denetim bölgeleridir. 2. denetim bölgesinde görev yapan denetmen yardımcısı hiç yokken, 1. ve 3. denetim bölgelerindeki denetmen yardımcısı ise büyük iller ve yeni kurulan illerde yer almaktadır.

Denetmen yardımcılarının çalıştıkları illerin coğrafi bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, denetmen

yardımcılarının genel olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illerde çalıştıkları görülmektedir (Tablo 1). Denetmen yardımcılarının 43'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, (%36,44), 36'sı Doğu Anadolu Bölgesi'nde (%30,51), 16'sı Karadeniz Bölgesi'nde (%13,56), 8'i İç Anadolu Bölgesi'nde (%6,78), 8'i Marmara Bölgesi'nde (%6,78), 7'si Akdeniz Bölgesi'nde görev yapmaktadırlar. Ege Bölgesi'nde görev yapan bulunmazken, Marmara Bölgesi'nde görev yapanlar en çok denetmen ihtiyacı bulunan illerden olan İstanbul'da görev yapmaktadırlar. Denetmen yardımcısı Akdeniz Bölgesi'nde ise sadece Kahramanmaraş, Hatay ve Adana illerinde görev yapmaktadırlar. İlköğretim denetmeni yardımcılarının % 80,95'inin değişik kademelerde de olsa yöneticilik görevinde bulunduğu gözlenmiştir. % 19,05'i ise hiç yöneticilik görevinde bulunmamıştır (Tablo 1).

Denetmen-Denetmen Yardımcısı İlişkileri ile İlgili Sorun Oluşturabilecek Durumlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim denetmen yardımcısı, müfettiş-müfettiş yardımcısı ilişkilerine dayalı durumların "orta düzeyde" ($X=3,02$) sorun yarattığı görüşündedirler (Tablo 2). Bu sorun boyutunda "denetmenlerin kendi deneyimlerini öne sürerek kendilerini haklı göstermeye çalışmaları" "çoğunlukla" düzeyinde sorun olarak algılanmışken, "denetmenlerin, yardımcılardan gelen görüş ve önerileri

Tablo 2.
Denetmen-Denetmen Yardımcısı İlişkileri ile İlgili Sorun Boyutuna İlişkin Ortalama ve Sorun Yaratma Düzeyleri

Sorun Boyutları	Hiçbir zaman		Çok az		Orta düzeyde		Çoğunlukla		Her zaman	
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss
1 Denetmenlerin, yardımcısı yetersiz görmeleri			2,48	1,27						
2 Denetmenlerin deneyimlerini öne sürerek sürekli kendilerini haklı görmeleri							3,61	1,1		
3 Denetmenlerin yardımcılardan gelen öneri ve görüşleri dikkate almamaları					2,98	1,14				
Sorun Boyutunun Geneli					3,02	0,93				

Tablo 3.

Cinsiyet Değişkenine Göre Sorun Boyutlarına İlişkin Ortalama ve t-Testi Dağılımları

Sorun boyutları	Cinsiyet	X	Ss	t	P
Denetmen-denetmen yardımcısı ilişkilerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Kadın	3,22	1,07	1,00	0,31
	Erkek	2,98	0,9		
Denetmen yardımcılarının öğrenme yetersizliklerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Kadın	3,56	0,71	1,67	0,25
	Erkek	3,34	0,58		
Milli eğitim sisteminin denetim alt siteminden kaynaklanabilecek sorunlar	Kadın	4,20	0,43	0,58	0,56
	Erkek	4,11	0,58		
Denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemlerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Kadın	3,32	0,39	0,02	0,98
	Erkek	3,32	0,56		
İlköğretim denetmen yardımcılarının görevlerinden kaynaklanan sorunlar	Kadın	2,85	0,81	-0,16	0,87
	Erkek	2,88	0,65		

dikkate almamaları” yargısı “orta düzeyde” sorun olarak algılanmıştır. “Denetmenlerin, yardımcıları yetersiz görmeleri” yargısı ise “çok az” düzeyde sorun olarak görülmektedir.

Bulgular cinsiyet (Tablo 3), öğretmenlikteki alan (Tablo 5), öğrenim düzeyi (Tablo 7) ve çalıştıkları denetim bölgesi (Tablo 11) değişkenleri açısından irdelenmiş ve değişkenlerdeki grupların görüşlerinin birbirine benzer oldukları görülmüştür. Fakat kıdem grupları görüşlerinde (Tablo 9) anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($F=2,85$; $P=0,04$). Görüş farkının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi “10 yıl ve altı” kıdem grubu ile “16-20 yıl” kıdem grubunun görüşlerinin farklılaştığını ortaya koymuştur. Grupların çoktan aza doğru ortalama görüş düzeylerine bakıldığında, birinci sırayı “16-20 yıl” grubunun ($X=3,45$), bunu sıra ile “21 yıl ve üstü” ($X=3,33$), “11-15 yıl” ($X= 3,02$), “10 yıl ve altı” ($X=2,59$) kıdem gruplarının izlediği görülmektedir (Tablo 10).

Öğrenme Yetersizlikleri ile İlgili Sorun Oluşturabilecek Durumlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim denetmen yardımcıları, öğrenme yetersizliklerine dayalı durumların “orta düzeyde” ($X=3,40$) sorun yarattığı görüşündedirler (Tablo 4).

Denetmen yardımcıları, “hizmetiçi eğitimde aldığım konular, EYTP lisans programı konularının tekrarı

niteliğinde olması” yargısına ($X=4,48$) ve “denetmen yardımcıları için düzenlenen hizmetiçi eğitim kursunun konuları, hizmetiçi eğitim ihtiyacı tespit edilmeden belirlenmesi” yargısına ($X=4,76$) “her zaman” düzeyinde katılmışlardır.

Denetmen yardımcıları, “hizmet öncesinde alınan eğitimle denetim uygulamalarının uyuşmaması”, “lisan eğitiminde alınan bilgilerin uygulamada yetersiz kalması” ve “soruşturma ve inceleme yapmada alınan eğitimin yetersizliği” durumlarının orta düzeyde sorun yarattığı görüşündedirler.

Bulgular cinsiyet (Tablo 3), öğretmenlikteki alan (Tablo 5), öğrenim düzeyi (Tablo 7), kıdem (Tablo 9) ve çalıştıkları denetim bölgesi (Tablo 11) değişkenleri açısından irdelenmiş ve grupların görüşleri arasında anlamlı fark görülmemiştir.

Milli Eğitim Sisteminin Denetim Alt Sistemi ile İlgili Sorun Oluşturabilecek Durumlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim denetmen yardımcıları, denetim alt sistemi ile ilgili verilen durumların “çoğunlukla” ($X=4,13$) sorun yarattığı görüşündedirler (Tablo 6).

Yönetmeliğin 16. maddesinde denetmen yardımcılığı eğitiminin süresi üç yıl olarak belirlenmiştir. Denetmen yardımcılara yöneltilen “Denetmen yardımcılığı süresi uzundur” yargısına ($X=4,29$) denetmen yardımcıları yüksek düzeyde katılmışlardır. Ayrıca yönetmeliğin 54. maddesi isteğe bağlı yer değiştirmenin önkoşulu olarak

Tablo 4.
Denetmen Yardımcılarının Öğrenme Yetersizlikleri ile İlgili Sorun Boyutuna İlişkin Ortalama ve Sorun Yaratma Düzeyleri

Sorun Boyutları	Hiçbir zaman		Çok az		Orta düzeyde		Çoğunlukla		Her zaman	
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss
1 Hizmet öncesi alınan eğitimle uygulamanın uyuşmaması					2,75	1,19				
2 Soruşturma ve inceleme yapmada alınan eğitimin yetersizliği					3,17	1,25				
3 Mevzuat konularındaki yetersizlik			2,37	1,08						
4 Lisans eğitiminde alınan bilginin uygulamada yetersiz kalması					2,91	1,17				
5 Hizmetiçi eğitim programının, lisans eğitim programının tekrarı niteliğinde olması							4,48		0,75	
6 Hizmetiçi eğitim kursu konularının ihtiyaç saptanmadan belirlenmesi							4,73		0,5	
Sorun Boyutunun Geneli					3,40	0,60				

görevli bulunulan ilde “denetmen olarak” iki yıl çalışma zorunluluğu getirmiştir. Bu nedenle denetmen yardımcısı olarak bir ilde geçirilen süre yer değiştirme için gerekli süreden sayılmamaktadır. Buna ilişkin “Yardımcılıkta geçen süre, yer değiştirme için gerekli süre için sayılmalıdır” yargısına denetmen yardımcıları ($X=4,76$) yüksek düzeyde katılmışlardır.

Bu sorun boyutundaki tüm durumlara denetmen yardımcıları “çoğunlukla” ve üzeri düzeyde katılmışlardır.

Bulgular cinsiyet (Tablo 3), öğretmenlikteki alan (Tablo 5), öğrenim düzeyi (Tablo 7) ve kıdem (Tablo 9)

değişkenleri açısından irdelenmiş ve grupların görüşleri arasında anlamlı fark görülmemiştir. İlköğretim denetmen yardımcılarının çalıştıkları denetim bölgeleri açısından bulgulara bakıldığında, denetim bölgesi grupları görüşleri arasında (Tablo 11) anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($F=8,47;P=0,00$). Uygulanan LSD testi V. denetim bölgesi grubunun görüşleri ile IV. denetim bölgesi grubunun görüşleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur. Denetim grubu bölgeleri değişkeni açısından grupların ortalamaları çoktan aza doğru şu şekilde

Tablo 5.
Öğretmenlikteki Alan Değişkenine Göre Sorun Boyutlarına İlişkin Ortalama ve t-Testi Dağılımları

Sorun boyutları	Alanı	X	Ss	t	P
Denetmen-denetmen yardımcısı ilişkilerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Sınıf öğretmeni	3,02	0,94	0,04	0,96
	Alan öğretmeni	3,00	0,89		
Denetmen yardımcılarının öğrenme yetersizliklerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Sınıf öğretmeni	3,40	0,60	-0,21	0,83
	Alan öğretmeni	3,43	0,65		
Milli eğitim sisteminin denetim alt sisteminden kaynaklanabilecek sorunlar	Sınıf öğretmeni	4,14	0,57	0,64	0,52
	Alan öğretmeni	4,05	0,52		
Denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemlerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Sınıf öğretmeni	3,34	0,50	0,73	0,47
	Alan öğretmeni	3,24	0,74		
İlköğretim denetmen yardımcılarının görevlerinden kaynaklanan sorunlar	Sınıf öğretmeni	2,88	0,68	0,22	0,83
	Alan öğretmeni	2,84	0,67		

Tablo 6.
Denetim Alt Sistemi ile İlgili Sorun Boyutuna İlişkin Ortalama ve Sorun Yaratma Düzeyleri

Sorun Boyutları	Hiçbir zaman		Çok az		Orta düzeyde		Çoğunlukla		Her zaman	
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss
1 Yardımcılıkta geçen sürenin uzunluğu									4,29	1,12
2 Sorumluluğun çok, yetkinin az olması							4,08	1,01		
3 Yardımcılıkta geçen sürenin, yer değiştirme için gerekli süreden sayılmaması									4,76	0,54
4 İş yükünün gelişmeyi engelleyici nitelikte olması							3,81	1,06		
5 Hizmet bölgelerinde-ki illerin dağılımının uygun olmayışı							3,70	1,04		
Sorun Boyutunun Geneli							4,13	0,56		

Tablo 7.
Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Sorun Boyutlarına İlişkin Ortalama ve t-Testi Dağılımları

Sorun boyutları	Öğrenim durumu	X	Ss	t	P
Denetmen-denetmen yardımcısı ilişkilerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Lisans mezunu	3,02	0,94	0,04	0,97
	Lisansüstü eğitim görenler	3,01	0,89		
Denetmen yardımcılarının öğrenme yetersizliklerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Lisans mezunu	3,40	0,60	-0,21	0,83
	Lisansüstü eğitim görenler	3,43	0,65		
Milli eğitim sisteminin denetim alt sisteminden kaynaklanabilecek sorunlar	Lisans mezunu	4,14	0,57	0,64	0,52
	Lisansüstü eğitim görenler	4,05	0,52		
Denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemlerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Lisans mezunu	3,34	0,50	0,73	0,47
	Lisansüstü eğitim görenler	3,24	0,74		
İlköğretim denetmen yardımcılarının görevlerinden kaynaklanan sorunlar	Lisans mezunu	2,88	0,68	0,21	0,83
	Lisansüstü eğitim görenler	2,84	0,67		

sıralanmaktadır: En yüksek ortalama 4,33 ile V. denetim bölgesi grubundadır; bunu sıra ile 4,06 ile I. ve III. denetim bölgeleri, 3,78 ile IV. denetim bölgesi grubu izlemektedir (Tablo 12).

Denetim Alt Sistemindeki Yöneticilerin İşlem ve Eylemleri ile İlgili Sorun Oluşturabilecek Durumlara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim denetmen yardımcıları, denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemleri ile ilgili durumların "orta düzeyde" (X=3,33) sorun yarattığı görüşündedirler (Tablo 8). Denetmen yardımcıları, "denetim gruplarının belirlenmesinde ölçüt olmayışını" "çoğunlukla" düzeyinde sorun olarak görmekte iken, bu

boyuttaki diğer yargıları "orta" düzeyde sorun olarak algılamışlardır.

Bulgular cinsiyet (Tablo 3), öğretmenlikteki alan (Tablo 5), öğrenim düzeyi (Tablo 7) ve kıdem (Tablo 9) ve çalıştıkları denetim bölgesi (Tablo 11) değişkenleri açısından irdelenmiş ve grupların görüşleri arasında anlamlı fark olmadığı gözlenmiştir.

İlköğretim Denetmen Yardımcılarının Görevleri ile İlgili Sorun Boyutuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim denetmen yardımcıları, görevleri ile ilgili verilen bazı durumların "orta düzeyde" (X=2,88) sorun yarattığı görüşündedirler (Tablo 13).

Tablo 8.

Denetim Alt Sitemindeki Yöneticilerin İşlem ve eylemleri ile İlgili Sorun Boyutuna İlişkin Ortalama ve Sorun Yaratma Düzeyleri

Sorun Boyutları	Hiçbir zaman		Çok az		Orta düzeyde		Çoğunlukla		Her zaman	
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss
1 Denetmen yardım cılarının denetim gruplarına eşit olarak dağıtılmaması					3,15	1,27				
2 Üst yöneticilerin, inceleme ve soruştur- maların sonucuna yönelik yönlendirmeleri					3,36	1,13				
3 Göreve yeni başlayan denetmen yardımcılarının uzak denetim gruplarına görevlendirilmeleri					3,23	1,27				
4 Denetim gruplarının belirlenmesinde ölçüt olmayışı							3,75	1,06		
5 Grup başkanının denetim planlaması, yardımcıların ise uyması					3,32	1,25				
6 Grup başkanının denetimi planlarken yardımcıların görüşlerini önemsememesi					3,34	1,11				
7 Denetmenlerin, yardımcılarını ast olarak görmesine dayalı angarya işler yaptırılmaları					3,15	1,09				
8 Yolluk ve ücretlerin dağıtımında yapılan eşitsizlikler					3,32	1,22				
Sorun Boyutunun Geneli					3,33	0,54				

Tablo 9.

Kıdem Değişkenine Göre Sorun Boyutlarına İlişkin Varyans Analizi Dağılımları

Sorun boyutları	Kaynak	S.d.	K.T.	K.O.	F	P
Denetmen-denetmen yardımcısı ilişkilerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	7,13	2,38	2,85*	0,04
	Gruplar içi	122	101,71	0,83		
	Toplam	125	108,85			
Denetmen yardımcılarının öğrenme yetersizliklerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	0,81	0,27	0,74	0,53
	Gruplar içi	122	44,76	0,37		
	Toplam	125	45,57			
Milli eğitim sisteminin denetim alt sisteminden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	0,72	0,24	0,75	0,52
	Gruplar içi	122	39,07	0,32		
	Toplam	125	39,80			
Denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemlerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	0,54	0,18	0,61	0,61
	Gruplar içi	122	36,15	0,30		
	Toplam	125	36,69			
İlköğretim denetmen yardımcılarının görevlerinden kaynaklanan sorunlar	Gruplar arası	3	1,30	0,43	0,94	0,42
	Gruplar içi	122	56,25	0,46		
	Toplam	125	57,55			

*p<.05

Tablo 10.

Sorun Boyutlarına Göre İlköğretim Denetmen Yardımcıları Kıdem Gruplarının Ortalama Dağılımları

Sorun Boyutları	Kıdem Grupları	n	X	Ss	10 yıl ve altı	11-15 yıl	16-20 yıl	21 yıl ve üstü
Denetmen-Denetmen yardımcısı ilişkilerinden kaynaklanabilecek sorunlar	10 yıl ve altı	19	2,59	0,89			*	
	11-15 yıl	87	3,02	3,02	0,91			
	16-20 yıl	18	3,45	0,98	*			
	21 yıl ve üstü	2	3,33	0,47				
	Toplam	126	3,02	0,93				

Tablo 11.

Denetim Bölgesi Değişkenine Göre Sorun Boyutlarına İlişkin Varyans Analizi Dağılımları

Sorun boyutları	Kaynak	S.d.	K.T.	K.O.	F	P
Denetmen-denetmen yardımcısı ilişkilerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	6,38	2,13	2,53	0,06
	Gruplar içi	117	98,39	0,84		
	Toplam	120	104,76			
Denetmen yardımcılarının öğrenme yetersizliklerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	1,21	0,40	1,10	0,35
	Gruplar içi	117	43,07	0,37		
	Toplam	120	44,28			
Milli eğitim sisteminin denetim alt sisteminden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	6,82	2,27	8,47**	0,00
	Gruplar içi	117	31,40	0,27		
	Toplam	120	38,22			
Denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemlerinden kaynaklanabilecek sorunlar	Gruplar arası	3	0,68	0,23	0,76	0,52
	Gruplar içi	117	34,65	0,30		
	Toplam	120	35,32			
İlköğretim denetmen yardımcılarının görevlerinden kaynaklanan sorunlar	Gruplar arası	3	2,58	0,86	1,99	0,12
	Gruplar içi	117	50,66	0,43		
	Toplam	120	53,24			

P<.01

Tablo 12.

Sorun Boyutlarına göre İlköğretim Denetmen Yardımcılarının Çalıştıkları Denetim Bölgesi Gruplarının Ortalama Dağılımları

Sorun Boyutları	Denetim	N	X	Ss	I. Bölge	III. Bölge	IV. Bölge	V. Bölge
Milli eğitim sisteminin denetim alt sisteminden kaynaklanabilecek sorunlar	I. Bölge	17	4,06	0,53				
	III. Bölge	7	4,06	0,50				
	IV. Bölge	32	3,78	0,65				*
	V. Bölge	65	4,33	0,44			*	
	Toplam	12	4,13	0,56				

Tablo 13.

İlköğretim Denetmen Yardımcılarının Görevleri ile İlgili Sorun Boyutuna İlişkin Ortalama ve Sorun Yaratma Düzeyleri

Sorun Boyutları	Hiçbir zaman		Çok az		Orta düzeyde		Çoğunlukla		Her Zaman	
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss
1 Öğretmenlikteki branşı dışındaki öğretmenleri denetleme					3,13	1,08				
2 Daha yaşlı eğitim personelini denetleme			2,51	1						
3 Öğretmenlerle olan ilişkilerin niteliğini teftiş grubu normlarının belirlemesi					2,99	1,03				
Sorun Boyutunun Geneli					2,88	0,67				

Denetmen yardımcıları, “öğretmenlikteki branşı dışındaki öğretmenleri denetleme” ve “öğretmenlerle olan ilişkilerin niteliğini denetim grubu normlarının belirlemesi” durumlarını “orta düzeyde” sorun olarak görmektedirler.

Bulgular cinsiyet (Tablo 3), öğretmenlikteki alan (Tablo 5), öğrenim düzeyi (Tablo 7), kıdem (Tablo 9) ve çalıştıkları denetim bölgesi (Tablo 11) değişkenleri açısından irdelenmiş ve grupların görüşleri arasında anlamlı fark görülmemiştir.

Sonuçlar ve Öneriler

Sonuçlar

Araştırma bulgularını özetlemek gerekirse;

1. İlköğretim denetmen yardımcılarının büyük çoğunluğu erkektir. Öğretmenlikte gerek alan, gerekse sınıf öğretmeni olarak görev yapan kadın denetmenlerin oranı, öğretmenlik mesleği yapan kadınların oranı ile karşılaştırılamayacak kadar düşüktür.
2. İlköğretim denetmen yardımcılarının büyük bir kısmı sınıf öğretmenliği alanından gelmektedir ve büyük çoğunluğu eğitim yönetimi ve denetimi lisans programlarından mezundur.
3. Yüksek lisans yapmış ya da yapmakta olanların oranı çok düşüktür.

4. Denetmen yardımcılarının büyük çoğunluğunun meslekteki kıdemi, 11-15 yıl arasındadır.
5. Denetmen yardımcılarının hemen hemen tamamına yakını 4. ve 5. denetim bölgelerinde çalışmaktadır. Denetmen yardımcıları hizmet bölgelerine eşit olarak dağıtılmamış, denetmen ihtiyacını karşılamak amacıyla denetmen ihtiyacının fazla olduğu yerlere atanmışlardır.
6. Coğrafi bölgeler açısından bakıldığında ise ilköğretim denetmen yardımcılarının, çoğunluğu en başta Güneydoğu Anadolu olmak üzere Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde görev yapmaktadır.
7. İlköğretim denetmen yardımcılarının büyük çoğunluğu daha öncelerdeki görevlerinde farklı düzeylerde de olsa yöneticilik görevinde bulunmuşlardır.
8. Sorun boyutlarının sorun yaratma düzeylerine bakıldığında, “denetim alt sisteminden kaynaklanabilecek sorunlar” birinci sırayı alırken, bunu sırası ile “öğrenme yetersizliklerinden”, “denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemlerinden”, “denetmen-yardımcı ilişkilerinden” ve son olarak da “denetmen yardımcılarının görevlerinden kaynaklanabilecek sorunlar” takip etmektedir.

9. İlköğretim denetmen yardımcılarını, verilen sorun olabilecek durumların hiçbirini "hiçbir zaman sorun yaratmıyor" düzeyinde algılamamışlardır.
10. Denetmen yardımcılarını, hizmet öncesi aldıkları eğitimin denetmenlik uygulamaları ile çokta fazla örtüşmediğini, yardımcılıkta aldıkları hizmetiçi eğitim kursunun da hizmet öncesi eğitimde alınan bilgilerin tekrarı niteliğinde olduğunu, buna karşılık hissettikleri eğitim ihtiyacının büyük oranda karşılanamadığını düşünmektedirler.
11. İlköğretim denetmen yardımcılarını, "denetim alt sistemindeki yöneticilerin işlem ve eylemleri ile ilgili bazı durumların" "çoğunlukla" sorun yarattığı görüşündedirler. Diğer sorun olabilecek sorun alanlarının ise "orta düzeyde" sorun yarattığı görüşündedirler. Denetmen yardımcılarını, yardımcılıkta geçen üç yıllık süreyi uzun bulmakta, bu sürenin yer değiştirme için gerekli süreden sayılmamasını "önemli düzeyde" sorun olarak algılamaktadırlar. Aynı zamanda iş yükünün fazla olduğu, sorumluluğun çok, yetkinin ise az olduğu görüşünü yansıtmışlardır.
12. Denetmen yardımcılarını, illerdeki denetim bölgelerine yardımcılarının dağıtımında belli bir ölçütün olmayışını, yönetici konumundaki denetmenlerin bilimsel olmayan tutum ve davranışlarını, inceleme ve soruşturmanın sonucuna ilişkin üst yönetimin baskısını orta düzeyde sorun kaynağı olarak görmektedirler.
13. Orta düzeyde de olsa denetmen yardımcılarını, kendi alanı dışındaki öğretmenleri denetlemeyi ve öğretmenlerle olan ilişkilerinde denetim grubunun baskısını sorun olarak görmektedirler.
14. İlköğretim denetmen yardımcılarının görüşleri "cinsiyet", "öğretmenlikteki alan" ve "öğrenim düzeyi" değişkenleri açısından incelendiğinde, değişken grupların görüşlerinin benzerlik gösterdiği görülmüştür. Kıdem değişkeni açısından ilköğretim denetmen yardımcılarının görüşleri "denetmen-yardımcı ilişkiler ile ilgili durumların" sorun yaratma düzeyine ilişkin "10 yıl ve altı" grubu ile "16-20 yıl" denek grubunun görüşleri farklılaşmış, diğer sorun boyutlarında ise

grupların görüşleri benzerlik göstermiştir. İlköğretim denetmen yardımcılarının görüşlerine, çalıştıkları denetim bölgeleri açısından bakıldığında, "denetim alt sistemi ile ilgili durumların" sorun yaratma düzeylerine ilişkin olarak IV. ve V. denetim bölgesinde görev yapan ilköğretim denetmen yardımcılarının görüşleri farklılaşmış iken, diğer tüm sorun boyutlarında denetim bölgesi gruplarının görüşleri benzerlik göstermiştir.

Öneriler

1. Çağdaş yaşamda her meslekte yer alan kadınlar, denetmenlik mesleğinde de yeteri kadar yer almaları için özendirilmeli, eğitim ve mesleğe alma seçmelerinde onlara özel kontenjanlar ayrılmalıdır.
2. İlköğretim okullarında görev yapan alan öğretmenlerinin daha iyi denetlenmesi, mesleki niteliklerinin artırılması, mesleki yardımda iyi bir iletişimin kurulabilmesi için denetim sisteminde çeşitli alanlara ait denetmen sayılarının artırılması gerekmektedir. Alan öğretmenlerinin sayısına göre ilköğretim denetmeni adayı yetiştirilmeli ve sisteme alınmalıdır.
3. Lisansüstü eğitimle denetmenlerin niteliği ve etkileme gücü artacağından lisansüstü eğitim özendirilmeli, eğitim olanakları artırılmalı ve hatta lisansüstü eğitim zorunlu hale getirilmelidir.
4. Hizmet içinde eğitimleri devam eden ilköğretim denetmenlerinin ilk atamaları -gerekli rehberliği yapabilmeleri için- denetmen sayılarının yeterli olduğu yerlere yapılmalıdır.
5. İlköğretim denetmen yardımcılarını, yardımcılıkları süresince eğitim alan kişiler olarak görülmeli, denetmen ihtiyacını karşılamada kullanılmalıdır.
6. Yardımcılıkta geçen süre sonunda denetmen ihtiyacına göre yardımcılarının atanması yeniden yapılmalıdır.
7. Bölgeler arası denetmen dağılımının sağlanması için atama ve yer değiştirme yönetmeliği yeniden

- düzenlenmelidir. Bir ilden başka bir ile geçişte, gidecek denetmenin yerine bir denetmenin mutlaka atanması sağlanmalıdır.
8. Yardımcılık sürecinde verilen hizmetiçi eğitim kursunun konuları, denetmen yardımcılarının eğitim ihtiyacını karşılayacak şekilde düzenlenmeli, onlarda var olan bilgilerin tekrarı yerine, eksikliklerini gidermeye yönelik olmalıdır.
 9. Yönetici konumundaki denetmenler, sorun yaratıcı olmaktan çok, sorun çözücü olmalıdırlar.
 10. Denetmen yardımcılarının illerdeki denetim bölgelerine dağıtımında, uzak ve aynı bölgelere dağıtılma yerine, eşit ve denetmenlerin yeterli rehberliği yapacağı şekilde dağılımı sağlanmalıdır.
 11. Hizmet öncesi eğitim kurumlarında verilecek olan eğitim, mesleğin gereklerine uygun, mesleğin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır.
 12. Yüksek lisans ders içerikleri denetmenlik mesleğinin ihtiyacını karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmeli ve tüm üniversitelerde aynı programın uygulanması sağlanmalıdır.
 13. Denetmen yardımcılarının branşlaşması için aldıkları yüksek lisans eğitimlerinin buna yönelik olarak yeniden ele alınması gerekmektedir. Sistemdeki öğretmenlerin alanlarına göre denetmen ihtiyacı saptanmalı, merkezi bir planlama ile kontenjanları belirlenmelidir.

Kaynakça

- Akgül, A. (1997) *Tıbbi araştırmalarda istatistiksel analiz teknikleri (SPSS uygulamaları)*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Matbaası.
- Arabacı, İ. B. (1999). MEB denetim politikaları. *Eğitim Yönetimi*, 5 (20), 545-575.

- Arseven, A. (1993). *Alan araştırması yöntemi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Aydın, M. (1998). *Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: Pegem Yayınları
- Başar, H. (2000). *Eğitim denetçisi: Roller, yeterlikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başaran, Ü. (1997). İlköğretim denetmenlerinin sorunları çözümleniyor. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 22 (232), 32-33.
- Demirbolat, A. (1997). *İlköğretim okullarında örgütsel çatışmaya neden olabilecek durumların çatışma yaratma dereceleri hakkında yönetici ve öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, SBE.
- Erden, M. (1993). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Ersan, N. (1991). İlköğretim denetmenlerinin beklenen rol davranışlarını yerine getirmede kendilerini yeterli bulma dereceleri ve öğretimin niteliği. Eğitimde Nitelik Geliştirme, Eğitimde Yeni Arayışlar I. Sempozyum Bildiri Metinleri.
- Gün, F. (1989). *İlköğretim denetçilerinin soruşturma rollerinin rehberlik rollerini etkilemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Louis, M. R. (1992). An investigator's guide to workplace culture. *Organizational Culture*, 86. San Francisco: Jossey-Bas Publishers.
- MEB. (2001). İlköğretim müfettişleri yönergesi. *MEB Tebliğler Dergisi*, 64 (2521), 65-93.
- Norton, M. S., Webb, L. D., Plugosh, L. L. & Sybouts, W. (1996). *The school superintendency*. Boston: Allyn and Bacon.
- Taymaz, H. (1997). *Denetim: Kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Ankara: TAKAV Tapu ve Kadastro Vakfı Matbaası.
- T.C. Başbakanlık. (1999). Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim müfettişleri başkanlıkları yönetmeliği. *Resmî Gazete*, Sayı:23785: 9-36.
- Turgut, M. F. & Baykul, Y. (1983). *Ölçekleme teknikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Ünal, İ. (1998). İlköğretim denetmenleri eğitim kursunun ardından. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 23 (249), 24.

Geliş	6 Ağustos 2002
İnceleme	22 Kasım 2002
Kabul	10 Ocak 2003

Ek -1

Tablo 14.
İllerin Denetim Bölgeleri, Olan ve Olması Gereken Denetmen Sayıları

İLLER	X	Y1	Y2	Z	T	U	F	İLLER	X	Y1	Y2	Z	T	U	F
Adana	9521	106	82	116	1	90	-24	Konya	9563	106	72	133	2	90	-34
Adıyaman	4013	57	40	100	4	70	-17	Kütahya	3377	42	30	113	3	80	-12
Afyon	4364	55	38	115	3	80	-17	Malatya	4760	68	56	85	4	70	-12
Ağrı	1890	27	21	90	5	70	-6	Manisa	6683	74	61	110	2	90	-13
Amasya	2590	32	34	76	3	80	+2	K.Maraş	5711	82	53	108	4	70	-29
Ankara	23387	260	185	126	1	90	-75	Mardin	3354	48	19	177	5	70	-29
Antalya	8596	96	73	118	2	90	-23	Muğla	4004	44	39	103	2	90	-5
Artvin	1269	18	16	79	4	70	-2	Muş	2165	31	12	180	5	70	-19
Aydın	5283	59	47	112	1	90	-12	Nevşehir	1955	24	17	115	3	80	-7
Balıkesir	6261	70	55	114	1	90	-15	Niğde	2290	29	25	92	3	80	-4
Bilecik	970	12	9	108	3	80	-3	Ordu	4296	54	39	110	3	80	-15
Bingöl	1258	18	15	84	5	70	-3	Rize	1928	24	21	92	3	80	-3
Bitlis	1592	23	13	122	5	70	-10	Sakarya	3623	40	34	107	2	90	-6
Bolu	1628	20	27	60	3	80	+7	Samsun	7250	91	70	104	3	80	-21
Burdur	1867	23	24	78	3	80	+1	Siirt	1475	21	8	184	5	70	-13
Bursa	9708	108	83	117	1	90	-25	Sinop	1593	23	24	66	4	70	+1
Çanakkale	2599	29	26	100	2	90	-3	Sivas	3975	57	44	90	4	70	-13
Çankırı	1166	15	19	61	3	80	+4	Tekirdağ	2882	32	30	96	1	90	-2
Çorum	3706	46	44	84	3	80	-2	Tokat	4085	51	44	93	3	80	-7
Denizli	5123	57	49	105	2	90	-8	Trabzon	5077	63	57	89	3	80	-6
Diyarbakır	6252	89	42	149	4	70	-47	Tunceli	549	8	3	183	5	70	-5
Edirne	2335	26	25	93	2	90	-1	Şanlıurfa	5491	78	30	183	4	70	-48
Elazığ	3613	52	41	88	4	70	-11	Uşak	1966	22	18	109	2	90	-4
Erzincan	1633	23	20	82	4	70	-3	Van	3945	56	24	164	5	70	-32
Erzurum	4536	65	46	99	4	70	-19	Yozgat	3482	50	36	97	4	70	-14
Eskişehir	3896	43	31	126	2	90	-12	Zonguldak	3920	49	27	145	3	80	-22
Gaziantep	5732	64	39	147	1	90	-25	Aksaray	2597	32	18	144	3	80	-14
Giresun	2697	39	31	87	4	70	-8	Bayburt	559	8	5	112	5	70	-3
Gümüşhane	1049	15	12	87	5	70	-3	Karaman	1401	18	10	140	3	80	-8
Hakkari	961	14	6	160	5	70	-8	Kırkkale	2140	24	14	153	2	90	-10
Hatay	7320	81	61	120	2	90	-20	Batman	2267	32	14	162	5	70	-18
İsparta	2400	27	31	77	2	90	+4	Şırnak	1401	20	4	350	5	70	-16
İçel	9048	101	78	116	1	90	-23	Bartın	1291	16	12	108	3	80	-4
İstanbul	39597	440	265	149	1	90	-175	Ardahan	816	12	8	102	5	70	-4
İzmir	17187	191	133	129	1	90	-58	İğdır	1056	15	8	132	5	70	-7
Kars	1749	25	20	87	5	70	-5	Yalova	921	10	6	154	1	90	-4
Kastamonu	2393	34	30	80	4	70	-4	Karabük	1502	19	12	125	3	80	-7
Kayseri	6221	69	46	135	2	90	-23	Kilis	847	11	4	212	3	80	-7
Kırklareli	1816	20	24	76	2	90	+4	Osmaniye	2737	34	18	152	3	80	-16
Kırşehir	1896	24	20	95	3	80	-4	Düzce	1533	17	15	102	1	90	-2
Kocaeli	5412	60	51	106	1	90	-9	Toplam	345001	4119	2993	115	1	90	-1126

Kaynak : MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı (Veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla)

X : İllerdeki ilköğretim okullarında bulunan öğretmen sayıları

Y1 : İllerde bulunması gereken ilköğretim denetmeni sayısı

Y2 : İllerde bulunan ilköğretim denetmen ve yardımcı sayıları

Z : İllerde denetmen başına düşen öğretmen sayısı

T : İlin ait olduğu denetim bölgesi

U : İlin bulunduğu denetim bölgesinde bir denetmene düşmesi gereken öğretmen standardı

F : Olan ve olması gereken denetmen sayıları arasındaki fark (ilin denetmen (+) fazlalığı ve (-) ihtiyacı)

Tablo 15.

İlköğretim Müfettişlerinin Hizmet Bölgelerini ve Bu Bölgelere Dahil İlleri Gösterir Çizelge

I. BÖLGE	II. BÖLGE	III. BÖLGE	IV. BÖLGE	V. BÖLGE
Adana	Antalya	Afyon	Adıyaman	Ağrı
Ankara	Çanakkale	Aksaray	Artvin	Ardahan
Aydın	Denizli	Amasya	Diyarbakır	Bayburt
Balıkesir	Edirne	Bartın	Elazığ	Batman
Bursa	Eskişehir	Bilecik	Erzincan	Bingöl
Gaziantep	Hatay	Bolu	Erzurum	Bitlis
İçel	Isparta	Burdur	Giresun	Gümüşhane
İstanbul	Kayseri	Çankırı	Kahramanmaraş	Hakkari
İzmir	Kırıkkale	Çorum	Kastamonu	İğdir
Kocaeli	Kırklareli	Karabük	Malatya	Kars
Tekirdağ	Konva	Karaman	Sinop	Mardin
Yalova	Manisa	Kütahya	Sivas	Muş
	Muğla	Kırşehir	Şanlıurfa	Siirt
	Sakarya	Kilis	Yozgat	Şırnak
	Uşak	Nevşehir		Tunceli
		Niğde		Van
		Ordu		
		Osmaniye		
		Rize		
		Samsun		
		Trabzon		
		Tokat		
		Zonguldak		